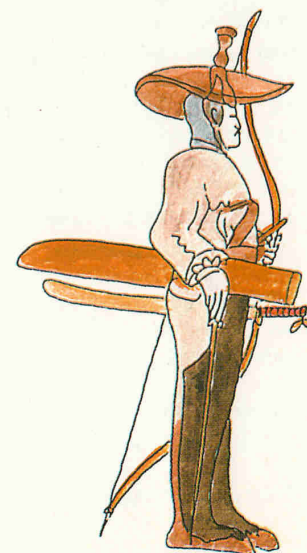
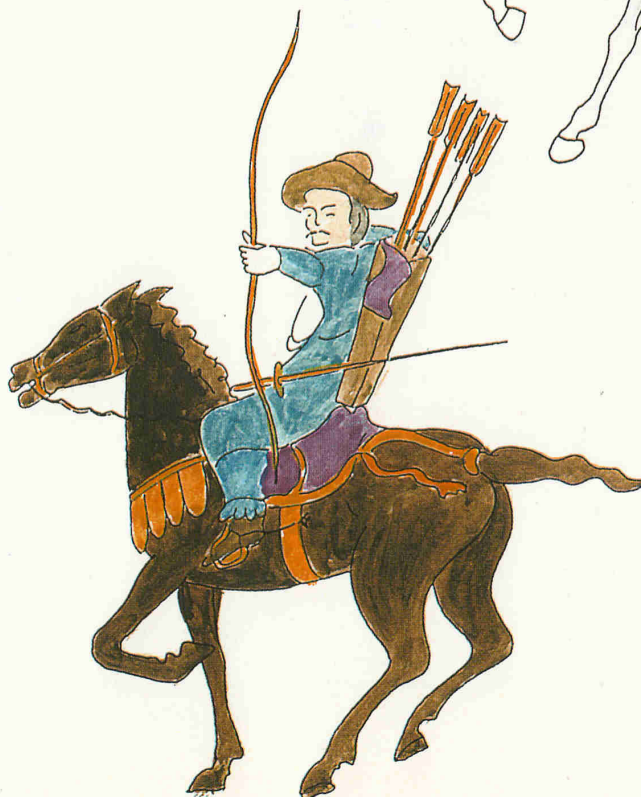
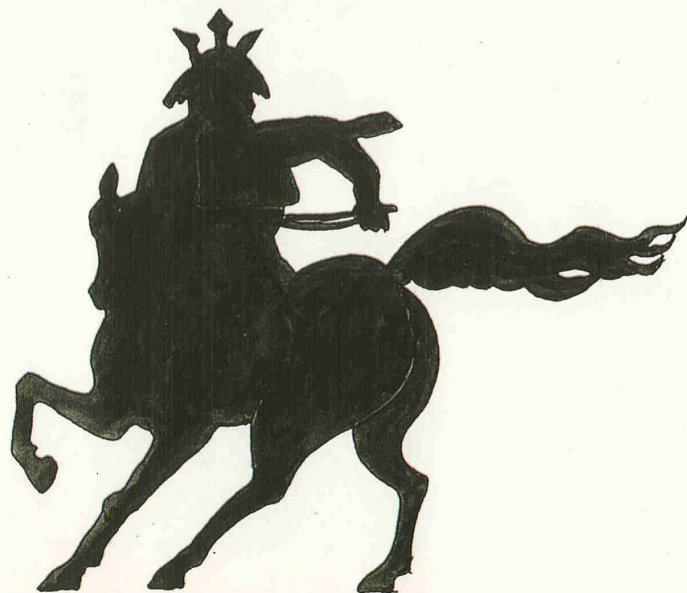
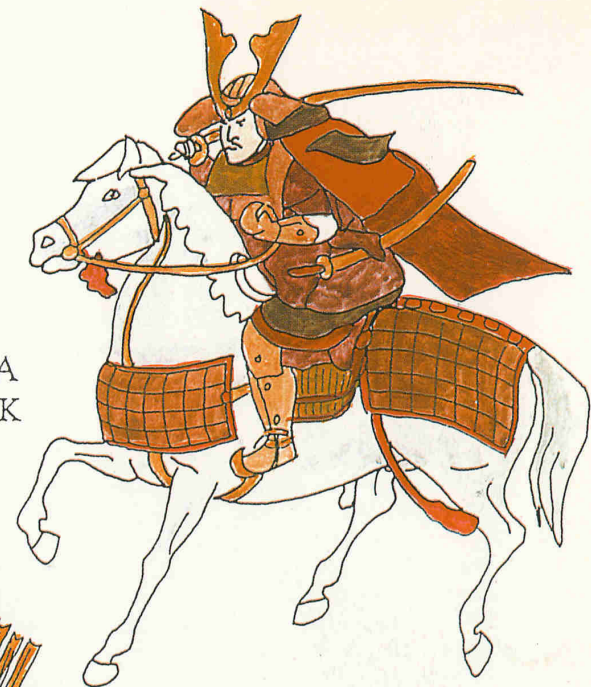

JAPÁN

AZ EURÁZSIAI FELKEŐ NAP ORSZÁGA
KIFESTŐ FELNÖTTEKNEK ÉS GYERMEKEKNEK

Bérczi Szaniszló, Budapest, 2000

JAPÁN KIFESTŐ

Bérczi Szaniszló, Budapest, 2000

Eurázsia legkeletibb nagy műveltségi közössége a japán. Az ország lakói agglutináló nyelvet beszélnek, s így nemcsak eurázsiai értelemben távoli rokonaink. Ha történelmük fejlődését tekintjük, méginkább erősödik ez az érzésünk, mert önerőből, más környezetben, de egy európai feudalizmushoz hasonló állami működést szerveztek meg és működtettek hosszú időn át. A modern Japánt 1868-ban a Meiji reform alakította ki. Közeli ez a dátum a mi Kiegyezésünkhöz.

Japán történelme koreai és kínai kapcsolatok hármasságában könnyebben követhető. Sok hatás jött Ázsia keleti tartományaiából, országaiból. De éppen mert az ázsiai hatások sokszor végigsöpörtek a sztyeppén, több közös pont van, ami a magyar és a japán történelemben is megvan. Egyik ilyen pont a mongol invázió az 1200-as évek első harmadában. Nálunk a Tatárjárás nagy pusztítást végzett, Japán partjainál a nagy inváziós sereget egy hatalmas vihar szétszórta, s a kisebb méretű támadásokon túl a mongolok ott nem okoztak országos méretű pusztítást.

Korábbi időket tekintve is végig világtörténelmi párhuzamokkal vázoljuk föl a kiemelkedőbb japán eseményeket. Talán az eurázsiai szkíta korra mennek vissza azok a cserép-csörgők, melyekből szép számmal találunk, nagyobb mérettel ugyan, mint a szkítákéi, a Tókiói Nemzeti Múzeumban. Ugyancsak cseréptűgurák, de nagyméretűek, harcok és lovak, az úgynevezett haniva szobrok. Látványuk fölébreszti emlékezetünkben Shi-Huang Ti kínai császár agyaghadserégeinek emlékét. Aki ma megérkezik a Narita repülőtérre, két emberméretű haniva harcossal találkozik. A haniva szobrok is temetkezési emlékek. A mi korai avarkorunk idején, a Kr. u. VI. században épült nagy, "kuleslyuk" alakú halomsírokra helyezték őket. E halomsírokba temetkeztek a japán császárok az IV.-VI. században.

A kuleslyuk alakú nagy halomsírok korszaka (Kofun korszak) a japán központi állam kiépülésének ideje. Japán középső vidékén, a térképen a Kyotó-Osaka vonaltól kissé keletre szerveződött meg előbb az Asuka völgyi Yamato udvar, majd a Fujivara, Nara, Nagaoka végül a Heian-kyo (Kyotó) központi császári székhely. Kyotó ezer éven át volt a japán császárság székhelye, s maradt szimbolikus főváros akkor is, amikor a sógunok 1600-tól 1868-ig a keleti Edóból (a mai Tókióból) kormányozták Japánt.

Érdekessége a japán műveltség-rétegződésnek, hogy a bronz és a vas megjelenése a régészeti anyagban csaknem egykorú. Mindkettő Kínán és Koreán át érkezett, s jellemző a korai fejlett fémművességre, hogy a VI. századból lovaspárbajban használt lőfejpáncél is fennmaradt. Ugyancsak megcsodálhatják a hazánkban is szép számmal élő, de Japánban is nagy hagyománnyal rendelkező fegyverértő, egykor kardforgató látogatók a fegyveracél remekeket a Tókiói Nemzeti Múzeumban. Már a IX.-X. századtól maradtak fenn szép pengék, s egy egy samurájkard a Fujivara korszakból (a mi Árpád házi királyaink idejéből) nem számít ritkaságnak, míg a mi "Attila kardunk" is csak Bécsben maradhatott meg a vérvivataros századokból. Kétségtelen, hogy a sziget jelentős kulturális védelmet is jelentett Japánnak.

A mi honfoglalóink Kárpát-medencei és Nyugat-eurázsiai portyázásai idején, a 800-as évektől kezdve, már a Fujivara család adta a legtöbb császárnét a japán császári háznak. S tartott ez a mi III. Béla királyunk idejéig. A XII. század végén két nagy nemzetség harcolt a császári trónért: a Heike és a Genszi nemzetség. Három évtizedes uralkodás után a Heike nemzetség a Danno Uránál, 1185-ben megvívott nagy csatában vereséget szenvedett.

A mi törökidulások idején, Mátyás halála után, Japánban is hosszú ideig belső bizonytalanság és kiskirályságok (helyi katonai vezetők) véres harca gyöngítette az országot, míg a XVI. század második felében három fontos sógun (körülbelül a mi nádori méltóságunknak felel meg) Oda Nobunaga, Hideyosi, és Tokugawa Iejasu katonai szervező munkával helyre nem állította a központi kormányzást és meg nem szervezte az 1600-ig fönálló erős japán államot. E három katonai vezető korára esik a japán várépítészet fénykora. Kifestőnkben ebből a korból a Himeji várkastély főépülete szerepel. A rend megszilárdítását könnyen köti össze a magyar történelmet ismerő olvasó a magyar Bocskai szabadságharcral, hiszen az 1604-1606 között zajlott, s megszilárdította legalább az Erdélyi fejedelemséget. A nevezetes szekigaharai csata 1600-ban volt, s itt dönt el hosszú időre a rend, ebben a csatában győzött Tokugawa Iejasu, s utána még csaknem 300 éven át a Tokugawa családból kerültek ki a sógunok. A Tokugawák a korábbi Kyotó helyett a keleti Edóba helyezték át az állam székhelyét. A császári udvar is ezt a várost tette meg az újjászervezett ország székvárosává Tókió néven az 1686-os Meiji reform után. Az így kialakult Tókió (Edó) központ sokkal inkább az ország közepén fekszik, mint az ősi Kyotó.

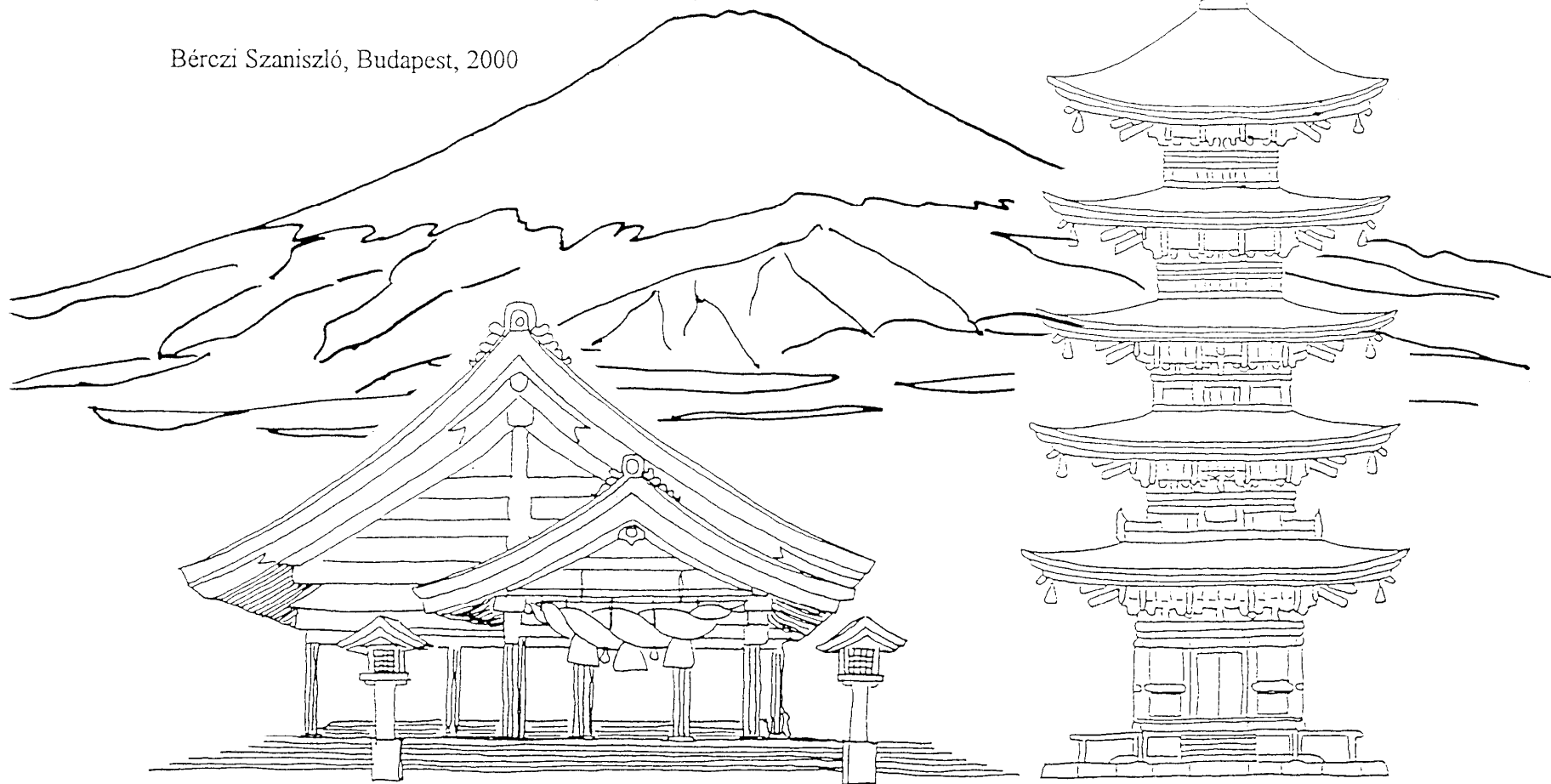
Kifestőnk néhány élményszerű alkotást villant föl a japán művészetből, melyek nagy vonalakban az időrendet is próbálják követni. Munkáink sorát a Tókiói Történelmi Múzeum kerámiáival kezdjük, s a híres XII. századi rajztekercsnek, a Csódzsü Giganak felejthetetlen állatfiguráival zárjuk. Négy Csódzsü Giga tekercs maradt fenn, de sajnos szöveg nélkül. Csak sejtjük, hogy a korabeli élet fonásait jeleníti meg a rajzoló mester, ironikusan, emberies állatfigurákba rejtve a korabeli karaktereket.

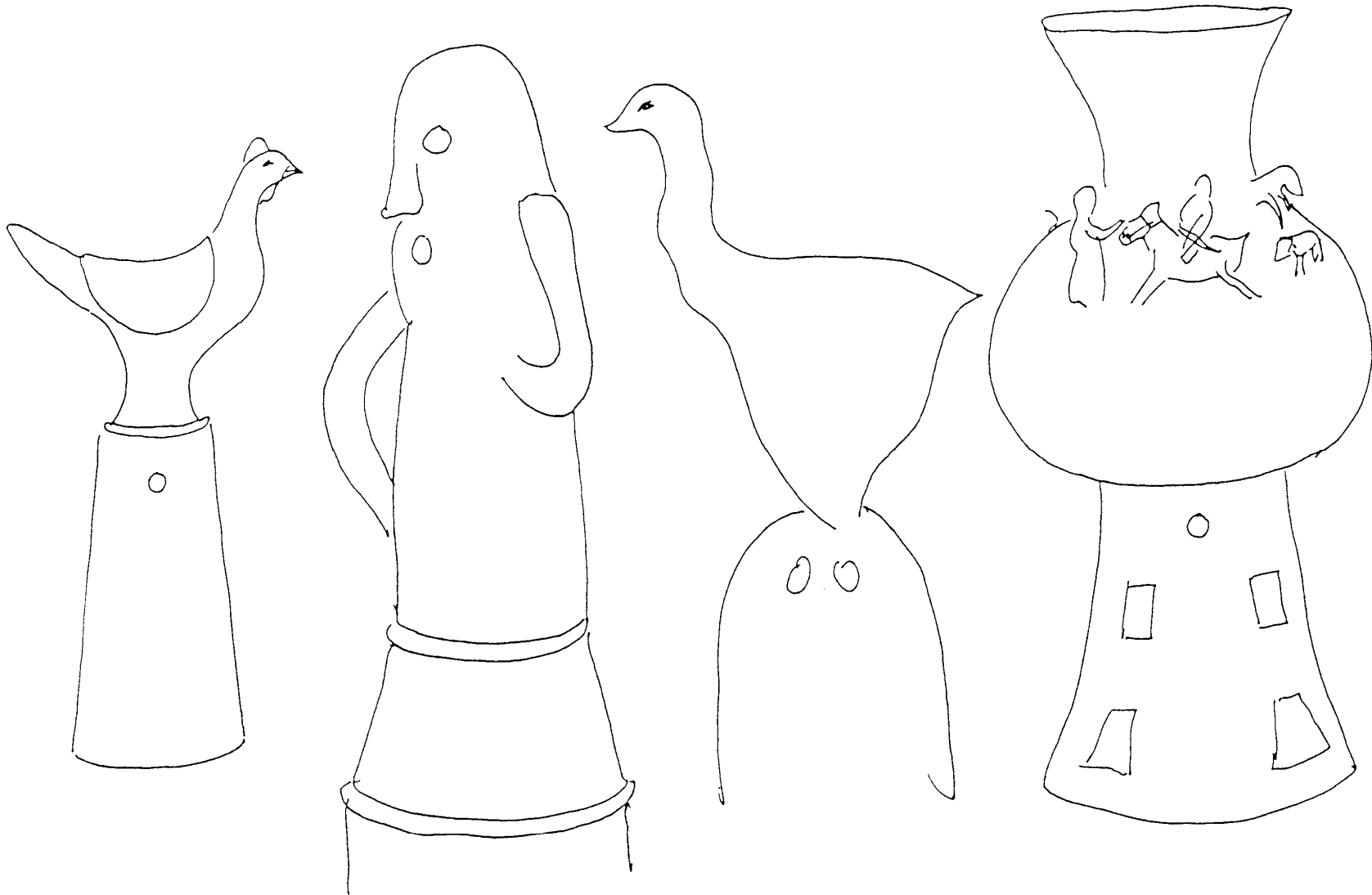
Japán a magyar szemnek és léleknek egy ismeretlen ismerős. Varázslatos világ, melyhez talán az első kis vezetőt kapja kézhez a tisztelt olvasó és rajzolni is szerető utitárs. Az életben mindannyian utitársak vagyunk, bölcsőtől a sírig, s ha élményt adó ismerősökkel találkozhatunk, mint mi magyarok japánokkal, akár csak művészeti alkotásokban is, akkor kinyílik a szívünk, elfelejtkezünk a világ bajairól, térbeli és időbeli utazásra indulunk képzeletben, s szeretettel gondolunk a távoli alkotó mesterekre.

JAPÁN

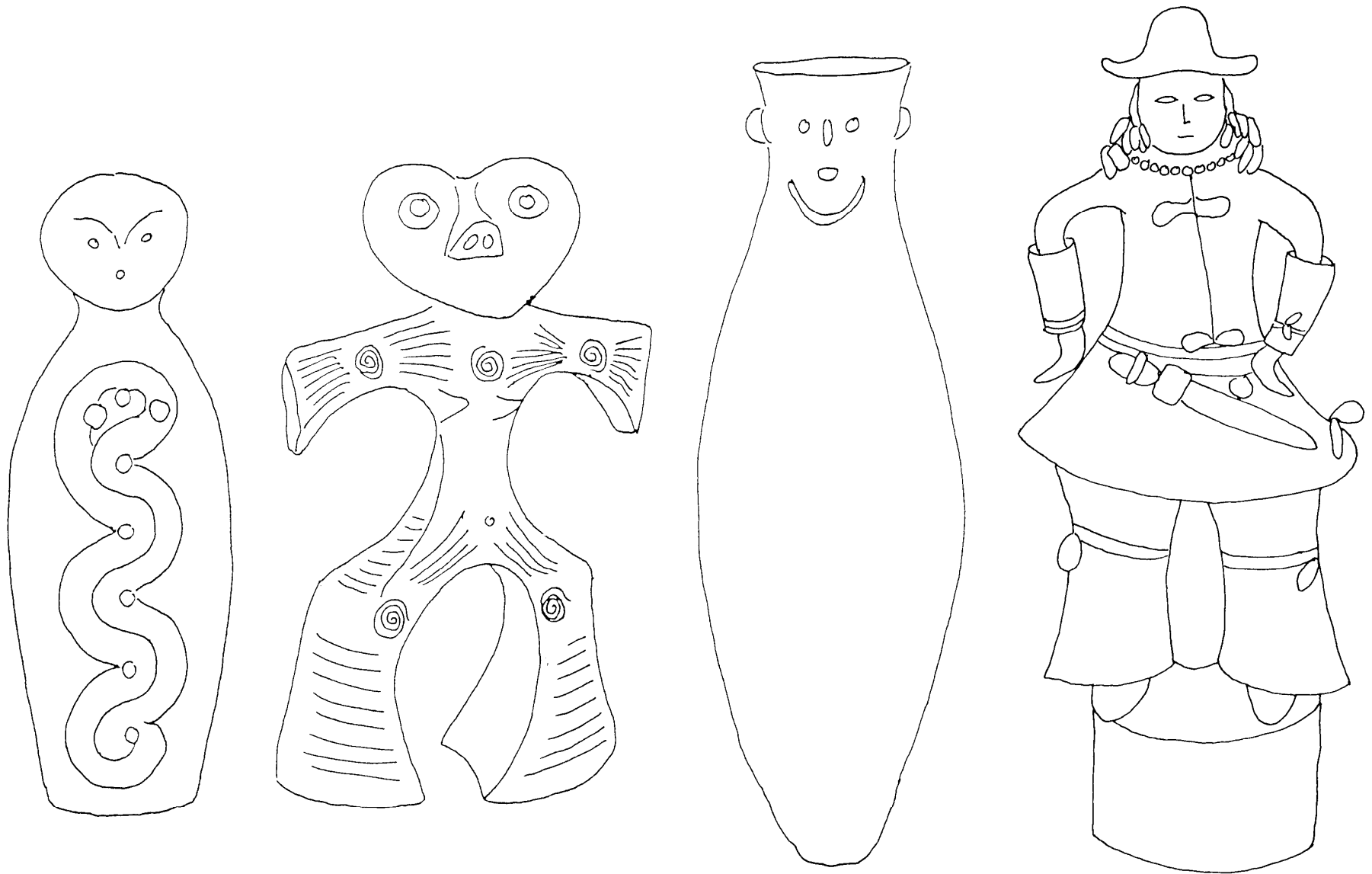
AZ EURÁZSIAI FELKELŐ NAP ORSZÁGA
KIFESTŐ FELNŐTTEKNEK ÉS GYERMEKEKNEK

Bérczi Szaniszló, Budapest, 2000

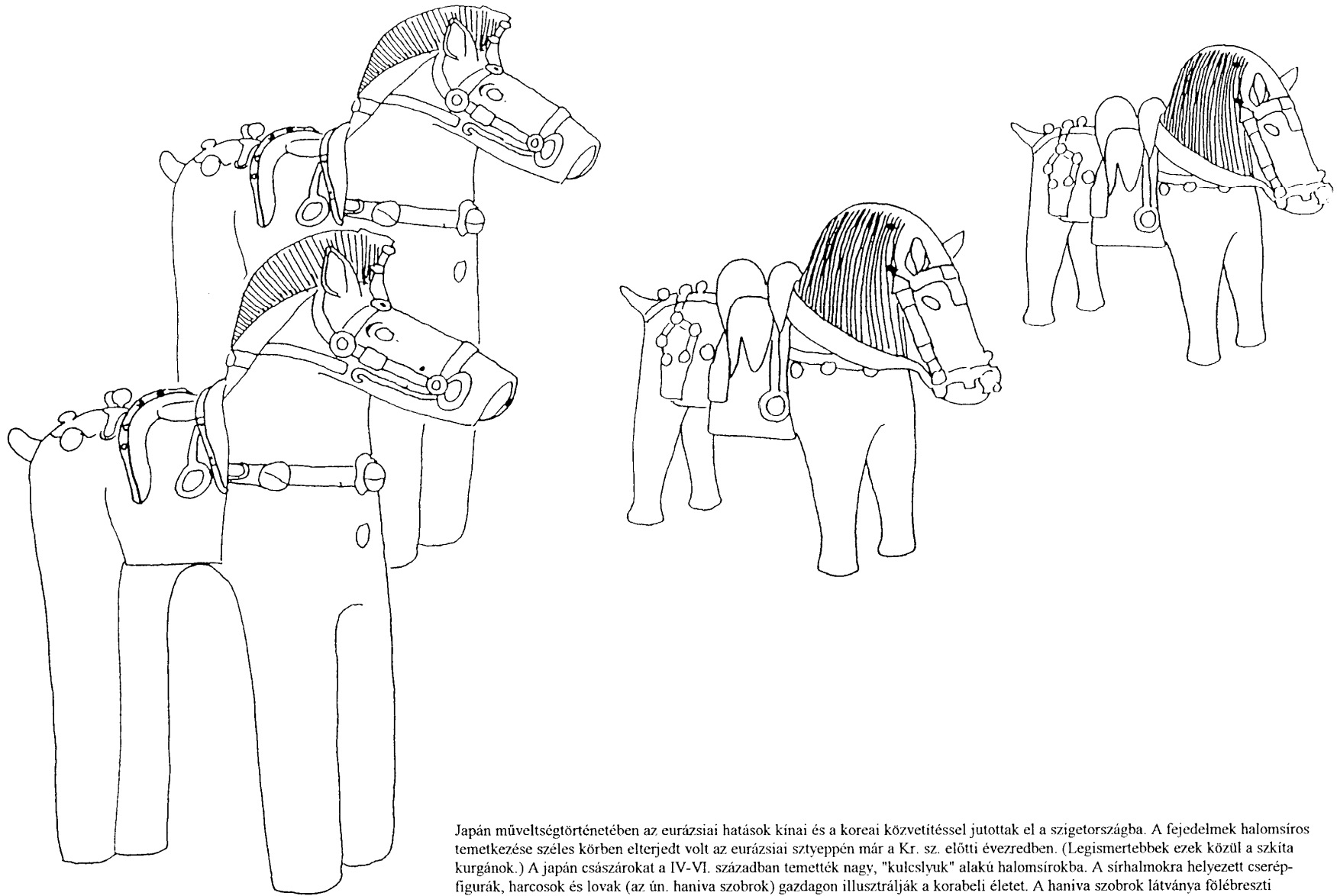

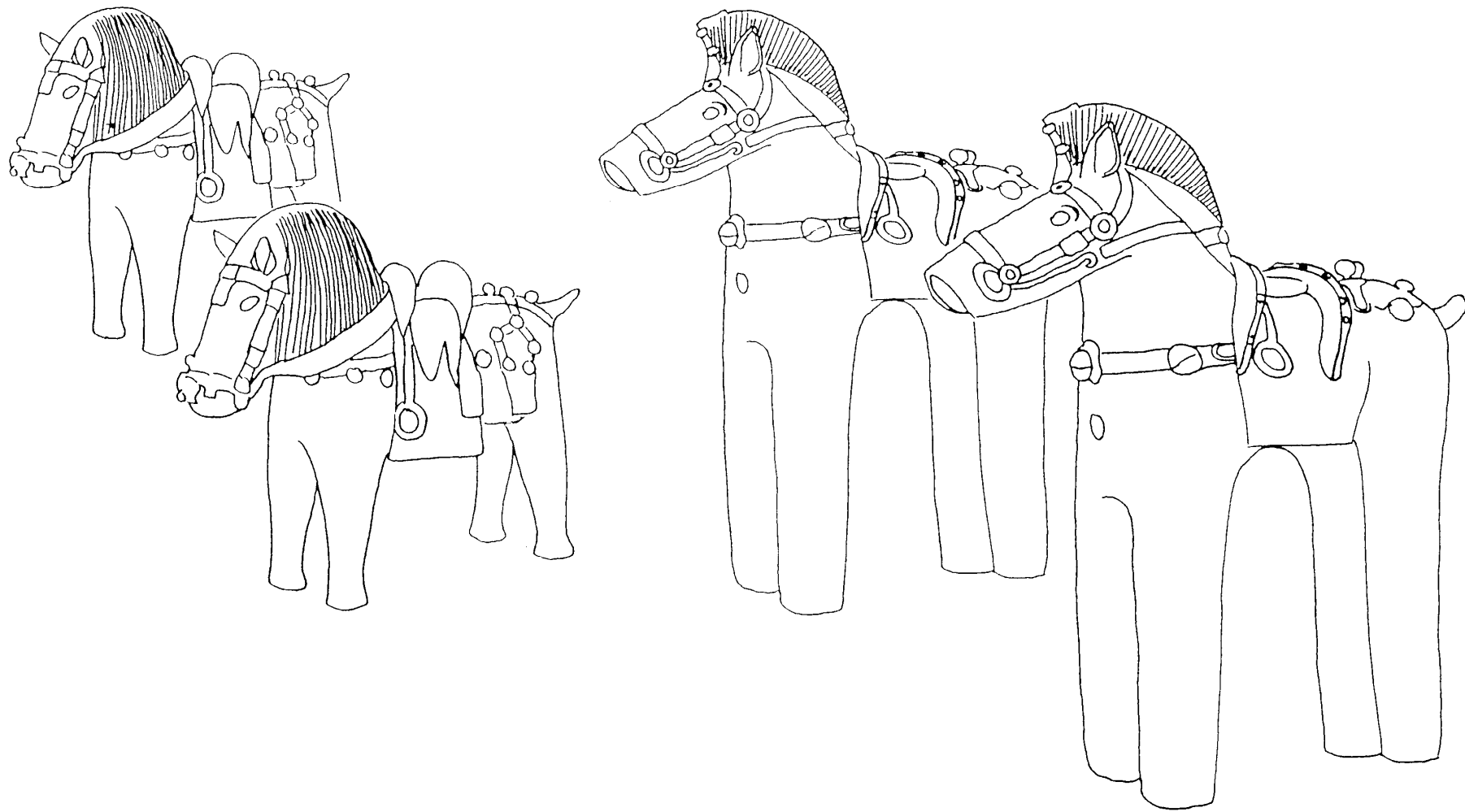
Eurázsia legkeletibb nagy műveltségi közössége a japán. Az ábrázoló művészetek a négy nagy japán szigeten is a kerámiákkal kezdődtek. Az őskori és ókori Jomon és Yayoi korszakban számunkra szokatlan kerámia formákkal is találkozunk. Képünkön a Tókiói Nemzeti Múzeum kiállításából mutatunk be néhány kerámiát a Jomon, a Yayoi és a halomsírok korára eső Kófun korszakból. Talán az eurázsiai szkíta korra mennek vissza azok a cserép-csörgők, melyek madáralakkal vannak díszítve. Ezekből szép számmal találunk, nagyobb mérettel ugyan, mint a szkítákéi, a Tókiói Nemzeti Múzeumban (1. és 3. figuránk a Niwatorizuka tumulusból, halomsírból). A 2. figura egy haniwa fej, a 4.

egy Kofun korabeli sokalakos váza. A jobb oldali első és második figura a Jomon korszakból való, a Kr. e. II. évezredből. A Jomon korszak agyagedényei különlegesen nagyok és gazdagon díszítettek: ekkor készültek a lángoló peremű vázák is. A harmadik kerámia egy embercú váza: Ozatakából, a Kr. e. 2. szd.-ből. Alakja egy görög amfórahhoz hasonlít, a férfiarcot néhány jól elhelyezett taréj és gömböcske rajzolja ki a mintegy 60 cm magas korsón. Az utolsó figura egy haniva harcos alakja a Yotsuzuka halomsírból, Ota-shi-ből, Gumma tartományból.

Japán műveltségtörténetében az eurázsiai hatások kínai és a koreai közvetítéssel jutottak el a szigetországba. A fedelmek halomsíros temetkezése széles körben elterjedt volt az eurázsiai sztyeppén már a Kr. sz. előtti évezredben. (Legismertebbek ezek közül a szkíta kurgánok.) A japán császárokat a IV-VI. században temették nagy, "kuleslyuk" alakú halomsírokba. A sírhalmokra helyezett cserépfigurák, harcosok és lovak (az ún. haniva szobrok) gazdagon illusztrálják a korabeli életet. A haniva szobrok látványa fölébreszti emlékezetünkben Shi-Huang Ti kínai császár agyaghadseregének emlékét is. A haniva harcosok a korábban a császárral eltemetett udvartartást helyettesítették. (A tókiói nemzetközi Narita repülőtérre érkezőket is két emberméretű haniva harcos szobra fogadja.)

A haniva szobrok a mi hun és avar korunk idején, a Kr. u. V-VI. században készültek. (Tókiói Nemzeti Múzeum). A kulcslyuk alakú halomsírok korszaka a japán központi állam kiépülésének ideje. Japán középső vidékén, a térképen a Kyotó-Osaka vonaltól kissé keletre szerveződött meg előbb a Yamato udvar, majd az Asuka-völgyi, a Fujiwara, a Nara, a Nagaoka, majd a Heian-kyo (Kyotó) központú császári székhely. Kyotó ezer éven át volt a japán császárság székvárosa, s maradt szimbolikus főváros akkor is, amikor 1600-tól 1868-ig a keleti Edóból (a mai Tókióból) kormányozták a sógunok Japánt.

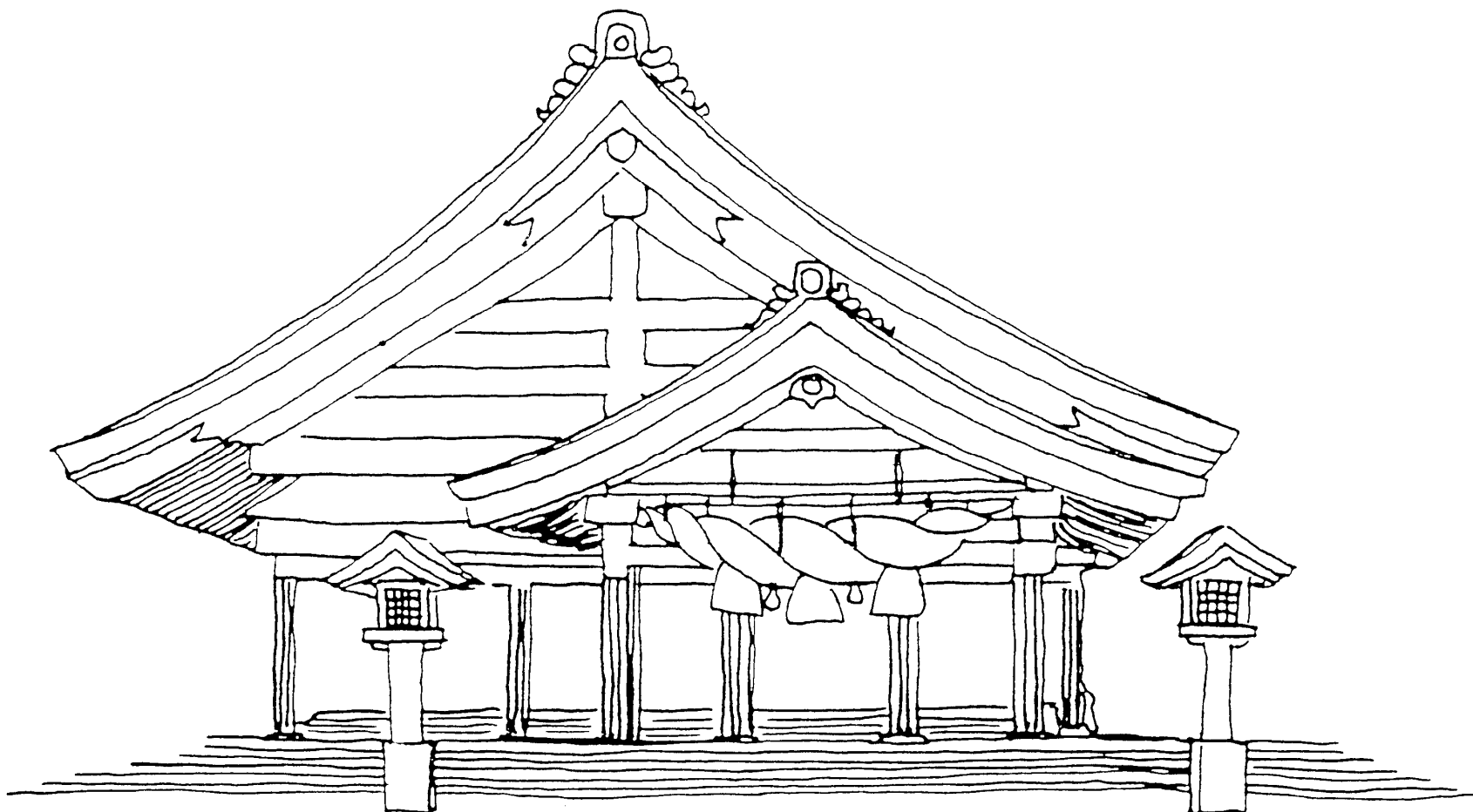
Lovasszobrok Yamaguchiból és Tókióból. Nyugat Japánban a helyi fejedelmek voltak az Ouchi nemzetség tagjai 30 nemzedéken át. Az bal oldali első szobor Yamaguchiban áll, s a nemzetségnek azt a tőjét ábrázolja, akiről a krónikák főljegyezték, hogy mindenhova lovon járt, mint egy sztyepei vezér. A lovas arca jól tükrözi a sztyepei rokonságú, valószínűleg jó mongol kapcsolatokkal rendelkező fejedelmet. A jobb oldalon az első szobor Tókióban a Császári Palota közelében, a hatalmas kiterjedésű edói várkastély külső várában áll. Kusunoki Masashigének állít emléket, aki a Muromachi korszakban a magyar Zrínyi Miklóshoz hasonló hősiességgel harcolt s a császárhoz hű kisebb csapata élén esett el.

A rend megszilárdításának időpontját Japánban könnyen köti össze a magyar történelmet ismerő olvasó a magyar Bocskai szabadságharcral, hiszen az 1604-1606 között zajlott, s megszilárdította legalább az Erdélyi fejedelemséget. A nevezetes szekigaharai csata 1600-ban volt, s itt dőlt el hosszú időre a rend, ebben a csatában győzött Tokugawa Ieyasu, s után még csaknem 300 éven át a Tokugawa családból kerültek ki a sógunok. A Tokugawák a korábbi Kyotó helyett a keleti Edóba, a mai Tókióba helyezték át az államszervezet székhelyét. A császári udvar azután az 1686-os Meiji reform után Edót nevezte ki fővárossá Tókió névvel. A kialakult edói központ a mai Japán területi középtájának is jobban megfelel, mint az ősi Kyotó.

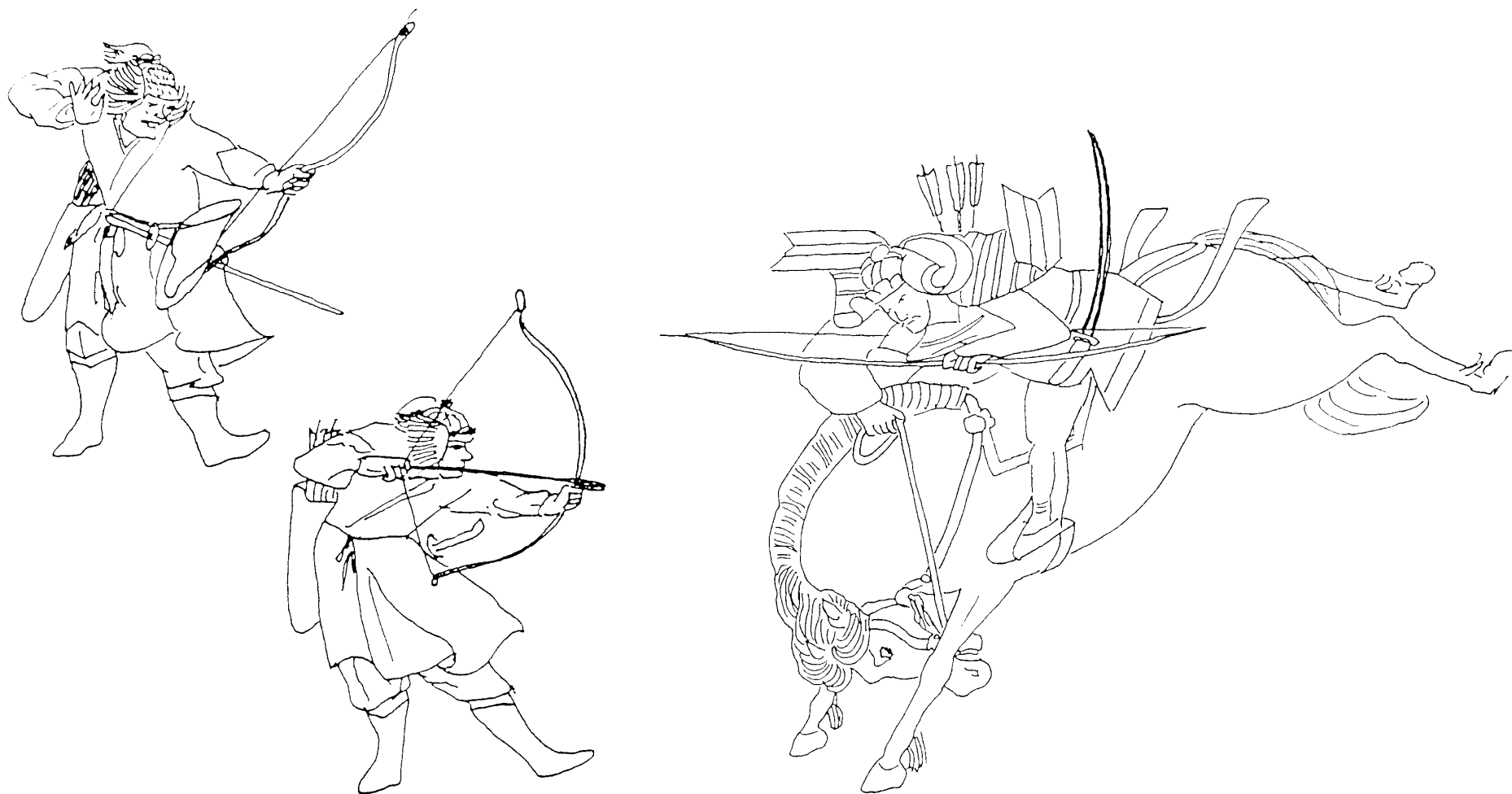

Várkastélyok építészete. A mi törökdhülésos idóink kezdetén, Mátyás halála után, Japánban is hosszú ideig belső bizonytalanság és kiskirályságok (helyi katonai vezetók) véres harca gyöngítette az országot, mígnem a XVI. század második felében három fontos sógun (kormányzó, körülbelül a mi nádori méltóságunknak felel meg) Oda Nobunaga,

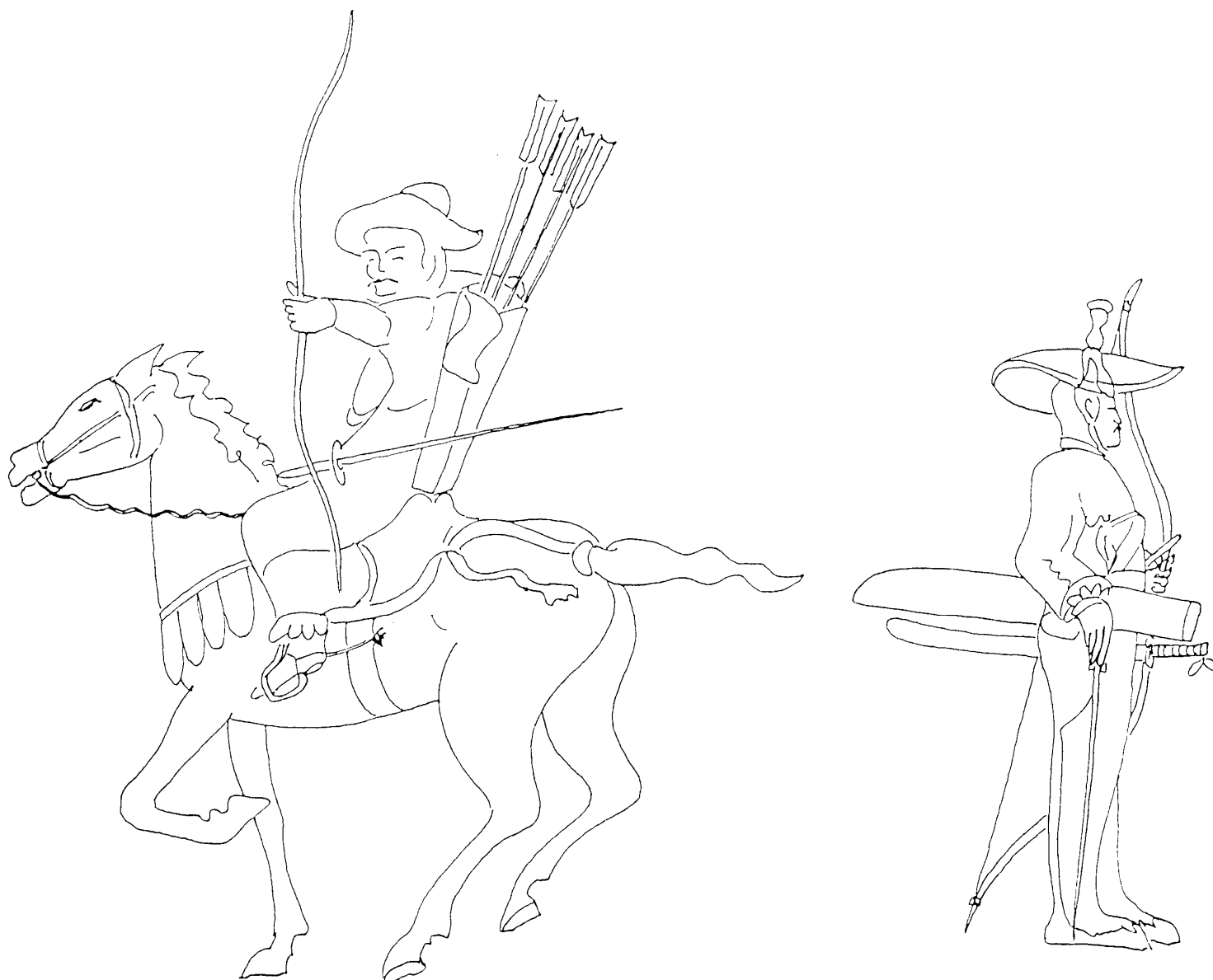

Toyotomi Hideyosi, és Tokugawa Iejasu katonai szervező munkával helyre nem állította a központi kormányzást és meg nem szervezte az 1868-ig fönálló erős japán államot. E három katonai vezető korára esik a japán várépítészet fénykora. Kifestőnkben ebből a korszakból a Himeji várkastély főépülete szerepel.

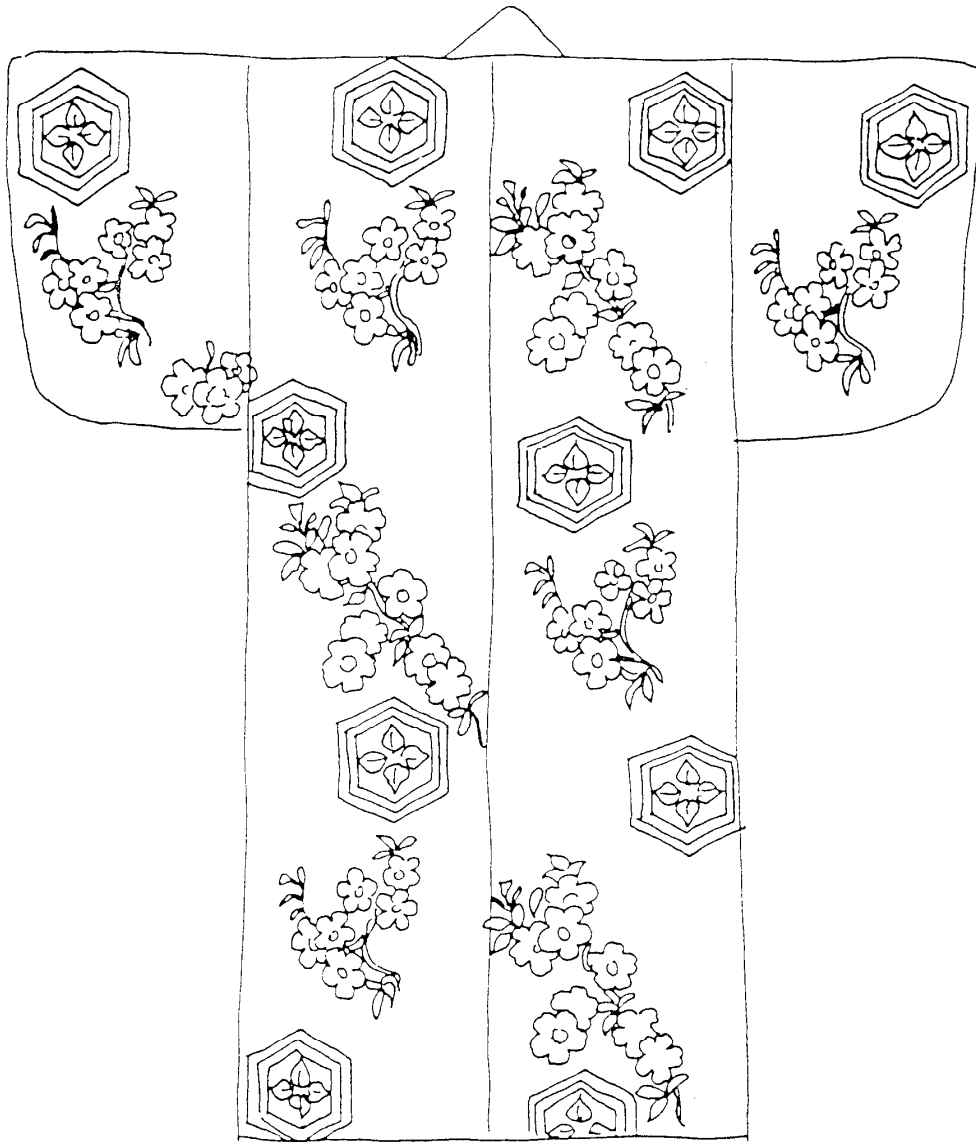
Szentélyek építészet. A legrégibb szentélyek a Kofun korszakból, - a halomsírok korszakából - maradtak fön. Kifestőnkben az Izumi szentélyt mutatjuk be. A buddhizmus elterjedése előtt a japán pantheonban Amaterasu napistennő volt a legfőbb istenség, fivére volt Susano, a viharisten, s ez utóbbinak volt a fia az az Okuninushi, akinek a Shimane tartományban fönmaradt Izumo szentélyt szenteltek. (Amaterasu napistennő a mai császári család mitológiai őse is.) A nemes fából épült szentély szerkezetében ma is őrzik a Kofun korszak építészetét.

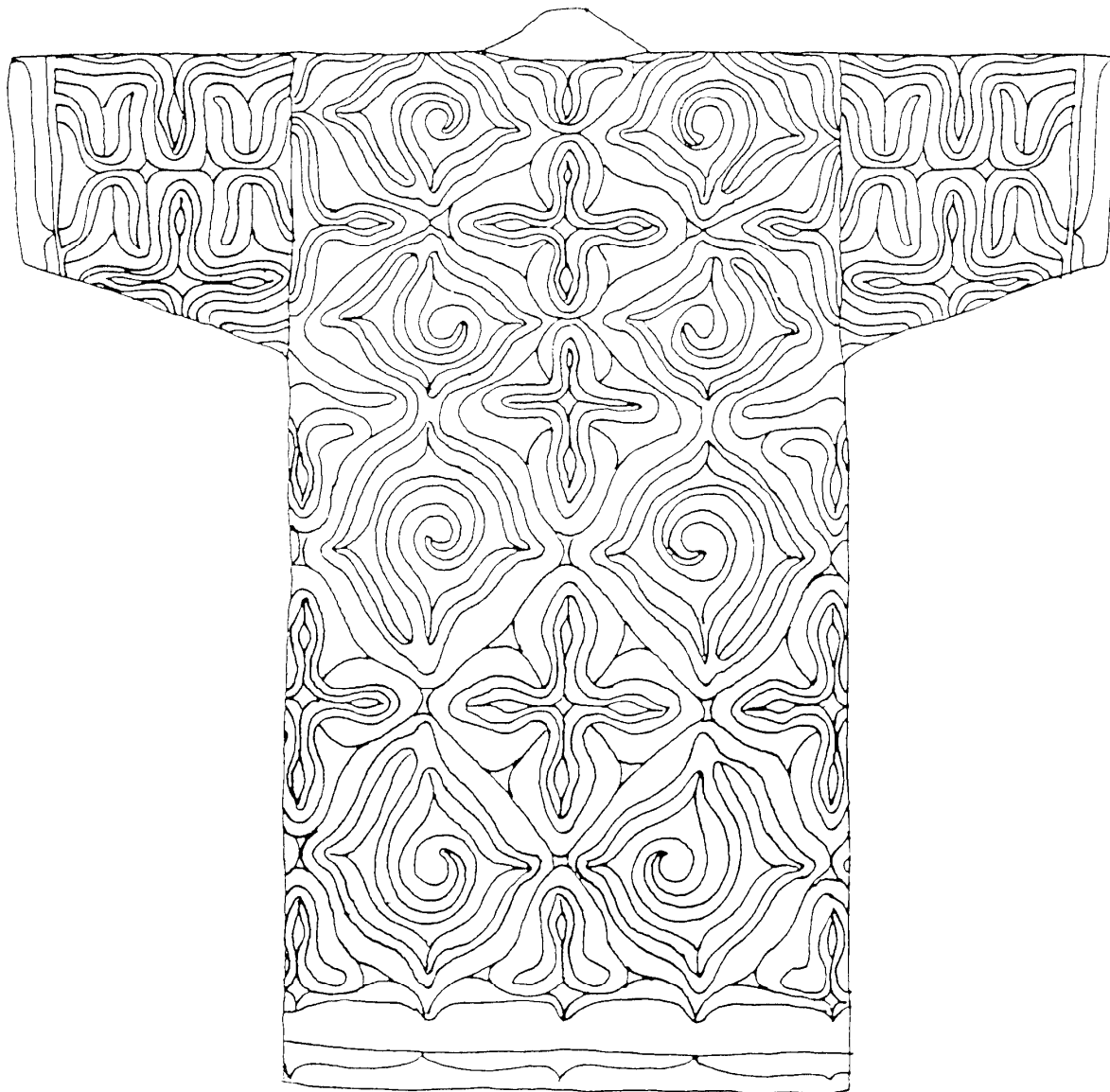
Mongol támadás. Íjjászok. Japán történelme is a kínai, koreai és japán kapcsolatok hármasságában követhető. De éppen mert az ázsiai hatások sokszor végigsöpörtek a sztyep-pén, több olyan közös pont is van, ami a magyar és a japán történelemben egyszerre megvan. Egyik ilyen pont a mongol invázió az 1200-as évek harmadik harmadában. Nálunk a Tatarjárás nagy pusztítást végzett, Japán partjainál a nagy inváziós sereget két támadás idején is (1271-ben és 1281-ben) a tájfun szétszórta, s így Japánt a II. Világháborúig külföldi hatalom nem tudta megszállni. A második támadás idején már Kúbláj kán mint kínai császár indította a támadást.

Bal oldalra eső rajzaink mongol gyalogos íjjászokat, s egy velük szembeálló japán szamuráj harcost mutatnak be egy középkori festményről. A könyvtűkör jobb oldalán két ma is álló tókiói szobor rajzát közöljük. A lovas a Waseda városrészben, az Anahabima szentély és temető mellett áll, a gyalogos íjjász pedig az új Tókiói Nemzetközi Fórum hatalmas viking hajóval fedett épületében, a nagy csarnokban van kiállítva.

Ruházatok. Kifestünk néhány élményszerű alkotást villant föl a japán művészetből, melyek nagy vonalakban az időrendet is próbálják követni. Egyik közismert japán ruházat a kimono. A kimono férfiak és nők viselete is lehet. Laza, egész testet borító ruha, melyet gazdagon díszítve ünnepi öltözékként is, de egyszerű köpenyruhaként is viseleték.

Diszítése geometrikus mintázat vagy a természeti formákból gazdagon összeállított minta is lehet.

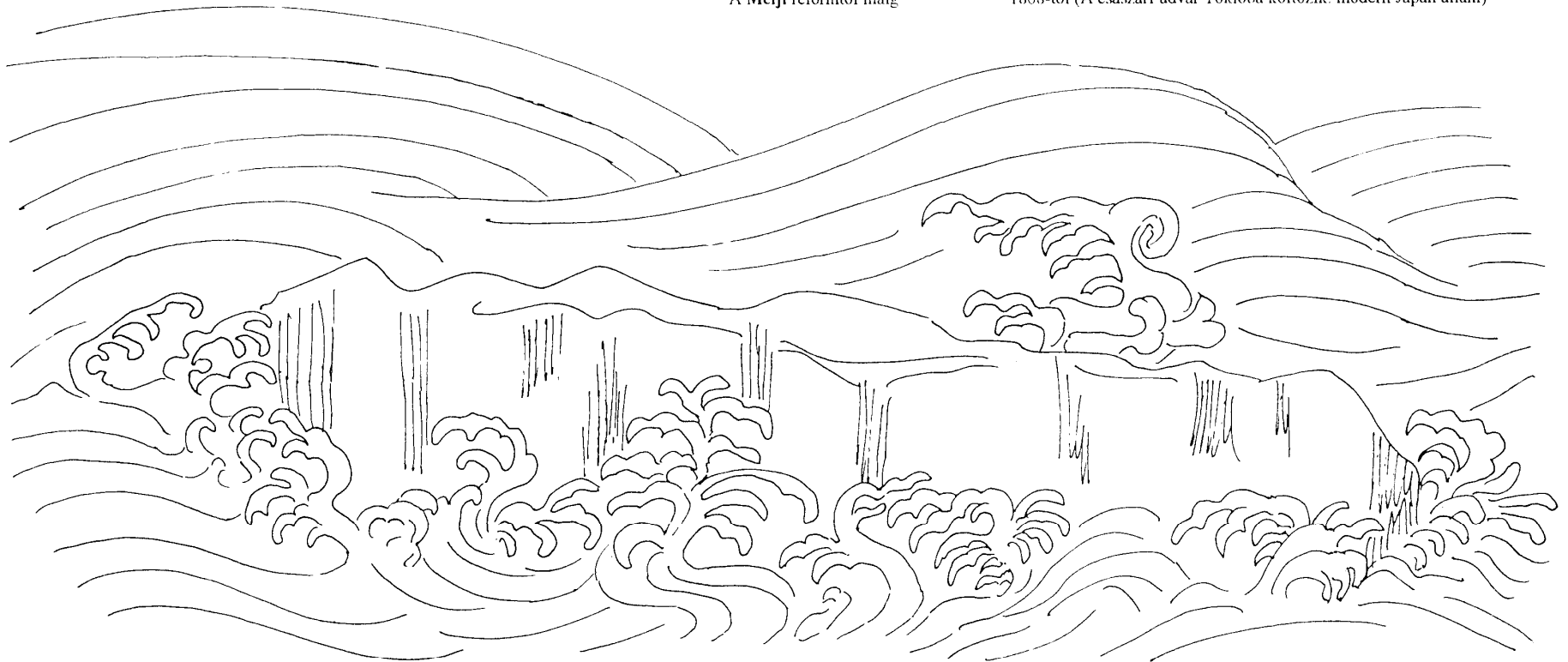
Szintén egész ruha viselet a Hokkaido szigetén élő ajnuk "kimonója", de az ajnuk köpenvek rátétes diszítése sztyepei hagyományokkal rokon geometrikus mintázatú.

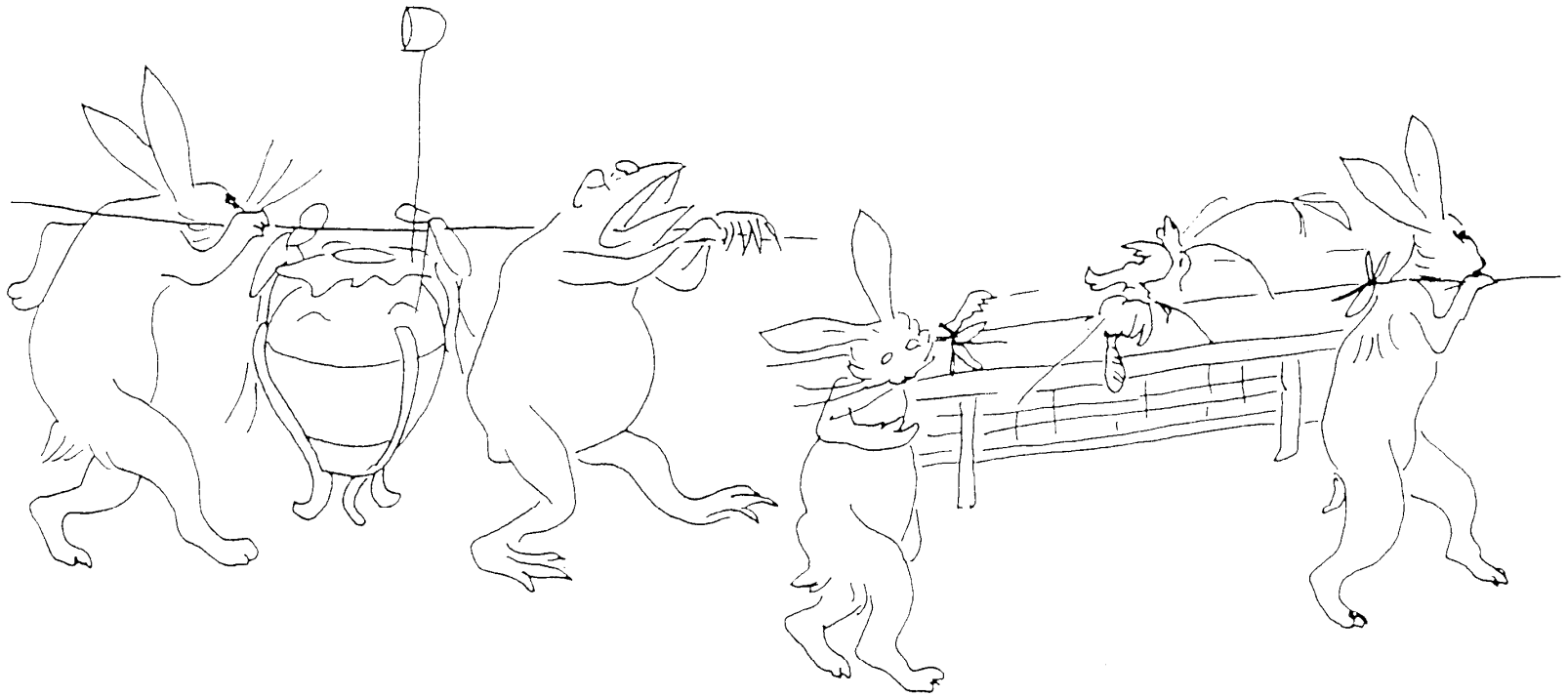
A tenger. A japán művészet egyik kimeríthetetlen forrása az örökké változó tenger, a hullámok játéka majd harca sziklával, hajóval. Két festményen mutatjuk be azt az őselemet, amitől a keleti mitoszok a sárkányokat, a sziklára kúszó haragos és pusztító erejű lényeket eredeztethették. A japán szélvihar-név, a tájfun, Magyarországon is ismert, de a két őselem, a szélben kavargó levegő és a hullámban csapkodó víz együtt félelmetes élményt nyújt. Hokusai képéből a fölemelkedő, majd foszlányokra szakadozó, a fraktálisan rojtos, éppen átbukó, cseppekre töredező hullámot választottuk rajzaink közé. Hasegara Tóhaku XVI. századi rajza pedig a sziget szikláit ostromló-nyaldosó-csapkodó, rá fölkúszó vagy rajta megtörő sárkányosan tarajos hullámokat ábrázolja. (A Tókiói Nemzeti Múzeumban készült rajzok.)

Összefoglaló Japán művészetének és történelmének nagyobb korszakairól.

Jomon korszak	Kr. sz. előtti 3. évezredtől Kr. e. 3. századig
Yayoi korszak	Kr. sz. előtti 3. századtól a Kr. u. 3. századig (földművelés kezdődik)
Kofun korszak	Kr. u. 4.-6. szd. Yamato törzsszövetség (halomsírok, haniva szobrok)
Asuka korszak	7. század ((buddhista templomok/kolostorok építése kezdődik))
Nara korszak	7.-8. század (a narai Todai-dzsi épületegyüttese 750 körül készül el)
Heian korszak	9.-12. század (Megépül Kyoto és főváros marad 1000 évig)
Tengeri csata Danno Uránál	1185-ben (A Heike-Gendzsi viadal vége, Chodzsú Giga, rajzművészet)
Kamakura korszak (1185-1333)	Minamoto Yoritomo megszervezi a Kamakura tábori kormányt (bakufu) Kamakurában (sikertelen mongol támadások a 13. szd második felében)
Muromachi korszak (1333-1573)	Ashikaga Takaudzsi újjászervezi a központi kormányzást Kyotóban 1470 - 1570 között száz éves háborúskodás Japánban (várépítészet)
16. szd. második fele	Oda Nobunaga, Toyotomi Hideyoshi és Tokugawa Ieyasu ismét újjászervezi és központosítja a Japán államot
Edo korszak	1600-tól 1868-ig (Tokugawa korszak, kormányzás Edóból)
A Meiji reformtól maig	1868-tól (A császári udvar Tókióba költözik: modern Japán állam)

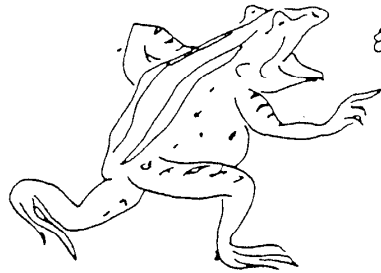

Történelmi párhuzamok és különbségek Európával, Magyarországgal. Érdekessége a japán műveltség-rétegződésnek, hogy a bronz és a vas megjelenése a régészeti anyagban csaknem egykorú. Mindkettő Kínán és Koreán át érkezett, s jellemző a korai fejlett fémművészségre, hogy a VI. századból lovaspárbajban használt ló-fejpáncél is fennmaradt. Ugyancsak megcsodálhatják a hazánkban is szép számmal élő, de Japánban is nagy hagyománnyal rendelkező fegyverértő, egykor kardforgató látogatók a fegyveracél remekeket a Tókiói Nemzeti Múzeumban. Már a IX.-X. századtól maradtak fenn szép pengék, s egy egy szamurájkard a Fujivara korszakból (a mi Árpád házi királyaink idejéből) nem számít ritkaságnak, míg a mi "Attila kardunk" is csak Bécsben maradhatott meg a vérzivataros századokból. Kétségtelen, hogy a sziget jelentős kulturális védelmet is jelentett Japánnak.

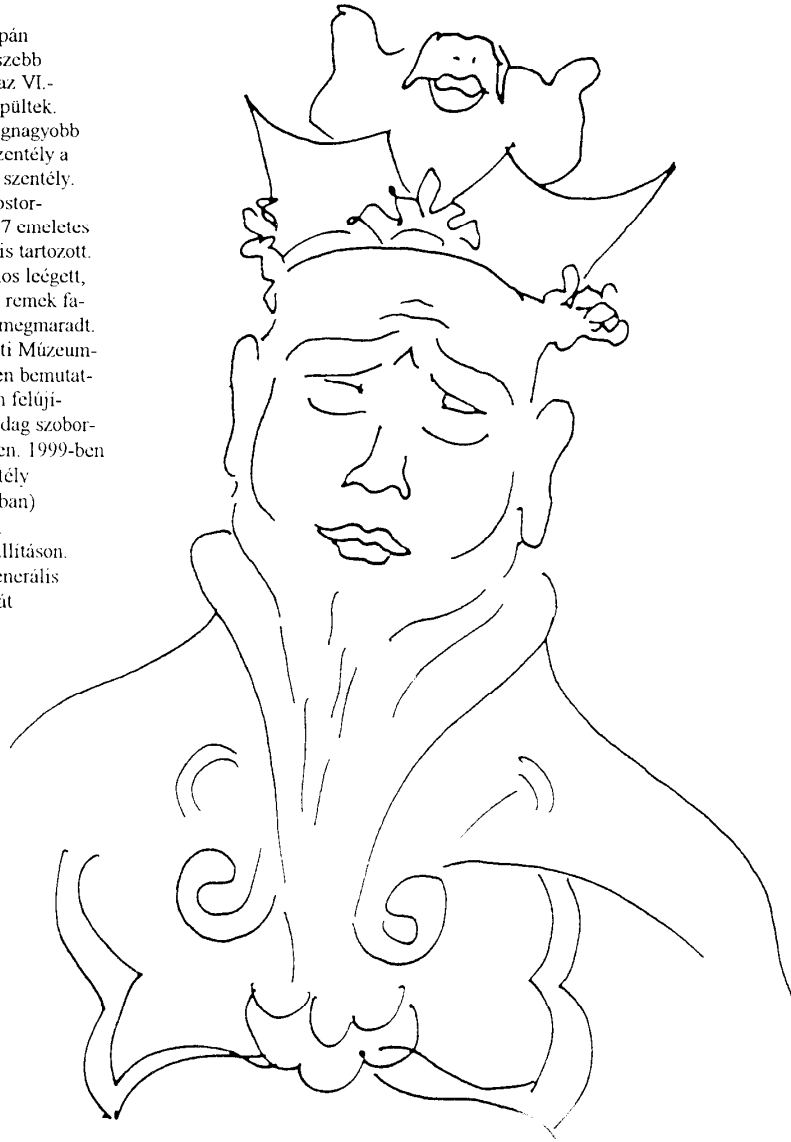

Rajzművészet. Csódzsú Giga. XII. századi rajztekercsről, Tókiói Nemzeti Múzeum. A mi honfoglalóink Kárpát-medencei és Nyugat-eurázsiai portyázásai idején, a 800-as évektől kezdve, már a Fujivara család adta a legtöbb császárnét a japán császári háznak. S tartott ez a mi III. Béla királyunk idejéig. A XII. század végén két nagy nemzetség harcolt a császári trónért: a Heike és a Gencsi nemzetség. Három évtizedes uralkodás után a Heike nemzetség a Danno Uránál, 1185-ben megvívott nagy csatában vereséget szenvedett. Ennek a harcos XII. századnak a művészeti hagyatéka a Csódzsú Giga. A rajzok sorát ennek a híres XII. századi rajztekercsnek a felejthetetlen állatfiguráival zárjuk. Négy ilyen tekercs maradt fenn, de sajnos szöveg nélkül. Csak sejtjük, hogy a korabeli élet fonásait jeleníti meg a rajzoló, ironikusan, emberies állatfigurákba rejtve a korabeli karaktereket.

Szobrászat. A japán buddhizmus legszebb templomai még az VI.-VII. században épültek. Mái az egyik legnagyobb és leghíresebb szentély a narai Todai-dzsi szentély. A buddhista kolostoregyüttesekhez 5-7 emeletes pagoda (sztupa) is tartozott. Ezek közül számos leégett, néhány azonban, remek faszobraival máig megmaradt. A Tókiói Nemzeti Múzeumban minden évben bemutatnak egy egy ilyen felújított épületet, gazdag szoborkiállítás keretében. 1999-ben a Murodzsi szentély (Nara tartományban) barokkos szobrai szerepeltek a kiállításon. A tizenkét égi generális egyikének a rajzát láthatjuk itt.

Japán a magyar szemnek és léleknek egy ismeretlen ismerős. Varázslatos világ, melyhez talán az első kis vezetőt kapja kézhez a tisztelt olvasó-rajzolni szerető utitárs. Utitárs, mert az életben mindannyian utitársak vagyunk, bölcsőtől a sírig, s ha élményt adó ismerősökkel találkozhatunk, mint mi magyarok japánokkal, akár csak művészeti alkotásokban is, akkor kinyílik a szívünk, elfelejtkezünk a világ bajairól, térbeli és időbeli utazásra indulunk képzeletben, s szeretettel gondolunk a távoli alkotó mesterekre, akiknek esetleg a mi alkotásaink jelentenek hasonló uti élményeket.

Rövid történelmi áttekintés, négy fontos japán nemzetség

Kofun, Yamato, Asuka, korai Nara	4. szd. - 8. szd.
Fujiwara nemzetség ca. 400 éven át	8. szd. - 12. szd.
Minamoto nemzetség ca. 150 éven át	1185-1333 (Kamakura korszak)
Ashikaga nemzetség ca. 250 éven át	1333-1573 (Muromachi korszak)
Tokugawa nemzetség ca. 250 éven át	1573-1868 (Edo korszak)

Jobbra: Japán kormányzója, a shōgun, jellegzetes töröküléses testtartásban.

Bérczi Szaniszló (2002): JAPÁN KIFESTŐ
ISBN 963 00 6327 1

本書は三笠宮殿下に捧げました。

Ezt a munkámat Takahito Mikasa hercegnek ajánlom
This work has been dedicated to His Highness Prince Takahito Mikasa of Japan

Hálával és szeretettel gondolok mindazokra, akik valamilyen formában segítettek munkámat, az Eurázsiai Művészetek kifestőkönyv-sorozat napvilágra hozását: Bérczi István, Magyar Györgyi, Biró Mária, Czene Valéria, Csuri Károlyné Szőkefalvi-Nagy Erzsébet Jolán, Dankó László, Deákné Demjén Ilona, Deák Gyula, Dobos László, Fabriczy Anikó, Földi Tivadar, Gulyás Balázs, Gulyás Pálné, Jeppesen Henrik, Hideyasu Kojima, Keizo Yanai, Kabai Sándor, Kolczonay Katalin, Kubovics Imre, László Gyula, Lukács Béla, Miono Shigeyoshi, Miura Yasunori, Miyazaki Koji, Muzslay István, Nagy Dénes, Ogawa Tohru, Takaki Ryuji, Tordai Magdolna, Tóth Albert, Veszelszky Endréné.

